

Література та джерела

1. Звіт представників Інституту демографії і соціальних досліджень НАН України. Доповідь на конференції «Демографічний розвиток України і пріоритетні задачі демографічної політики». – Київ, 20-21 жовтня 2005 р. – с.34
2. Глушко Л.В. Удосконалення викладання паліативної та хоспісної допомоги на етапі післядипломної підготовки лікарів-терапевтів та лікарів загальної практики – сімейної медицини [Електронний ресурс]// Л.В.Глушко, Н.З.Позур, О.Р.Сарапук// *Практ. медицина : наук.-практ. журн.* - 2010. - Т. 16, №6. – С.119-124 – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/prmed/2010_6/Glushk.pdf - Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Звіт за результатами дослідження щодо впровадження системи паліативної допомоги людям, що живуть з віл в рамках проекту «підтримка профілактики Віл/Сніду, лікування та догляду для найуразливіших груп населення України» 2007-2011р.р. за підтримки Глобального фонду боротьби зі СНІД, туберкульозом та малярією. –Київ, ВБО «Всеукраїнська Мережа ЛЖВ» 24.03.2010 р.
4. Мадридський міжнародний план дій по проблемам старення [Електронний ресурс] / ООН, Департамент по економіці і соціальним вопросам; Отдел социальной политики и развития. – Режим доступу: http://www.socpolitika.ru/rus/social_policy_monitoring/documents/document5491.shtml - Загол. з екрану. – Мова рос.
5. Україна: через десять років після Мадриду (стан реалізації Мадридського міжнародного плану дій з питань старіння в Україні у 2007-2012 роках). – К., 2012 р. – 132 с.
6. Стаднюк Л.А. Нові напрями кадрової політики та інформаційної підтримки при наданні медико-соціальної допомоги людям літнього віку [Електронний ресурс]-- Режим доступу: http://antiaging.org.ua/library/2010_3-tezisi-congressa.pdf. - Загол. з екрану. – Мова укр.
7. Актуальні питання впровадження системи паліативної допомоги та забезпечення прав пацієнтів з обмеженим прогнозом життя в Україні / [Ю.І.Губський, А.В.Царенко, О.О.Скорина, В.Г.Сердюк, О.Є.Бобров, О.О.Вольф] //В рб. *Право на медичну допомогу в Україні – 2008*. Харківська правозахисна група. – Харків: Права людини, 2009, с. 224 – 266.

Актуальність статті, обусловлена соціальними, економічними і морально-етическими проблемами, обусловленими прогресуючим старенням населення в Україні. Основне внимание уделено анализу проблемы организации ухода за пожилыми людьми. Охарактеризованы направления паллиативной и хосписной помощи при участии учреждений социальной защиты и здравоохранения. Проанализировано современное состояние и специфику деятельности хосписа.

Ключевые слова: старики, старение населения, уход, паллиативная помощь, хоспис.

The paper's topicality is conditioned by social, economic, mental and ethical problems, which appeared as a result of progressive population ageing. Much attention is given to the analysis of managing and organization of the old people care. Directions of palliative and hospice help with social protection and public health institutions involved are characterized. Up-to-date condition and specifics of hospice activity are analyzed.

Key words: old people, population ageing, care, palliative help, hospice.

УДК 378.13

ВИМОГИ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-ГУМАНІТАРІЯ ДО ПОЛІСУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Співаковська Євгенія Олександрівна
м.Херсон

У статті здійснено огляд вимог сучасної освітньої галузі до рівня підготовки вчителя-гуманітарія до полісуб'єктної взаємодії у навчанні учнів, визначено ключові проблеми, що потребують нагально-го вирішення. Здійснено спробу охарактеризувати сутність такої підготовки з позиції сучасного філософського, психологічного, соціологічного та педагогічного знання. Результати дослідження підтвердили необхідність розробки спеціальної системи підготовки майбутнього педагога до полісуб'єктної взаємодії із виокремленням педагога, учнів та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій як суб'єктів навчальної взаємодії.

Ключові слова: полісуб'єктна взаємодія, полісуб'єктне навчальне середовище, суб'єктність, інформаційно-комунікаційні технології

Актуальність теми дослідження визначається тенденціями у професійній підготовці вчителя в Україні

і відображена в основних державних документах, що стосуються освіти. Так, у державній програмі «Вчитель», затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України № 379 ще від 28 березня 2002 року, наголошується на тому, що пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти є і залишатиметься: постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; розвиток системи безперервної освіти і навчання протягом життя, запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій; створення індустрії сучасних засобів навчання і виховання, повне забезпечення ними навчальних закладів; створення ринку освітніх послуг і його науково-методичного забезпечення; інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів. Із аналізу зазначеного вище документу стає очевидним той факт, що попри його давність (більше 10 років), питання, підняті у ньому, залишаються актуальними,

спонукають до рішучих дій, спрямованих на осучаснення освітнього простору у нашій країні.

Однак, освітній простір є таким, що постійно розвивається і потребує оновлення відповідно до розвитку і потреб суспільства. Тому закономірною є тенденція до розробки нових концепцій шкільної та вузівської освіти, поява нових моделей підготовки фахівців.

Водночас, досить поширеним сьогодні є нерозуміння сутності пропонованих інновацій стосовно оновлення змісту освіти, часто вони зводяться лише до певних кількісних чи якісних змін в межах розробки нових навчальних програм. Хронологічний аналіз різних освітніх концепцій переконує в тому, що часто практичне втілення окремих предметних концепцій передує розробці загальних концептуальних основ оновлення змісту освіти. Більше того, не завжди інноваційні реформи базуються на фундаментальному аналізі реальних потреб суспільства та особистості у контексті міжнародних, державних чи регіональних умов життя і тенденцій економічного та соціального розвитку. Узагальнюючи сказане вище, можемо зробити висновок про певну невідповідність у реагуванні освітньої теорії на запити і потреби освітньої практики.

Аналіз матеріалів міжнародних конференцій, наукових розробок вітчизняних і зарубіжних авторів (Bork A., Avizon D., Fitzgerald G., Деркач А та ін.) свідчить про те, що протягом останніх десятиліть основні орієнтації розвитку освіти багатьох країн світу, включаючи Україну, зазнали значних змін. Якщо раніше мова йшла про можливості передачі знань, то на сучасному етапі освітнього розвитку знання не передаються, а отримуються в результаті особистісно-орієнтованої суб'єктно-активної діяльності.

Аналізуючи багаторазові невдачі недавніх освітніх інновацій, Д.Г.Левітес справедливо ставить риторичне запитання про існування чи відсутність логіки у розвитку сучасної школи (на прикладі Росії). Учений зазначає про те, що ті трансформації, які відбувалися в освіті в кінці 20 ст. і продовжують здійснюватися сьогодні, ті протирічливі прогнозовані варіанти розвитку освіти, описані провідними науковцями і педагогами, нашою думкою на думку про відсутність такої логіки, або про існування певних синергетичних причин, які не беруться до уваги педагогічними теоретиками і практиками [10, с.7].

У цьому контексті важливим видається аспект підготовки вчителя, готового до сприйняття себе й учнів як суб'єктів навчально-виховного процесу. Більше того, тенденції комп'ютеризації та інформатизації усіх сфер життєдіяльності суспільства зумовлюють вимогу підготовки ще й такого вчителя, який готовий залучити до навчально-виховного процесу ще одного суб'єкта – ІКТ, який разом із учителем здатний оптимізувати результативність навчання учнів, забезпечити сформованість високого рівня його навчальних і предметних компетенцій.

Тому метою статті є проаналізувати вимоги сучасної освітньої галузі до рівня підготовки майбутнього педагога до професійної взаємодії у полісуб'єктному освітньому середовищі з метою побудови ефективної педагогічної системи такої підготовки.

Сьогодні освіта потребує врахування сучасних глобальних тенденцій, серед яких Д.Г.Левітес нази-

ває такі [10, с.9]:

- навчити жити і працювати у співпраці, в команді, у групі; приймати на себе відповідальність і запобігати конфліктам;
- навчити вчитися, тобто орієнтація освітньої діяльності на активне засвоєння людиною способів отримання нової інформації;
- постійне стимулювання пізнавальних запитів і потреб особистості при одночасній адаптації освітнього процесу до вже сформованих психічних структур особистості;
- самоактуалізація і самовизначення учня/студента у процесі навчання як головний показник успішності освітньої діяльності;
- підготовка до активного засвоєння ситуації соціальних змін тощо.

Орієнтація освіти на зазначені вище цілі, тенденції і перспективні види діяльності вимагає прийняття інших принципів і підходів до відбору і конструювання змісту освіти, оновлення організаційних форм, розробки інноваційних технологій навчання.

Розуміння сутності нововведень у постіндустріальному суспільстві слід базувати на усвідомленні того, що інформаційні технології формують нові види діяльності, в основі яких є використання у функції прямої виробничої сили людини її здатність опрацьовувати нову інформацію і генерувати нові знання, що і відрізняє людину від інших біологічних істот.

У сучасній ситуації науковці все більше переконуються в необхідності переведення педагогіки у новий вимір – від описовості до моделювання і проєктування нової реальності (особистості, освітнього простору тощо). За сьогоднішніх умов педагогіка потребує об'єднання усього обсягу знання про людину, її розвиток, ґрунтового осмислення особливостей її функціонування, освіти, саморозвитку: філософського, лінгвістичного, антропологічного, психофізіологічного, лінгвістичного, інформаційного знання. Зробимо спробу проаналізувати накопичені розвідки зазначених вище сфер через призму вимог сучасності до підготовки майбутнього педагога-гуманітарія до взаємодії у полісуб'єктному освітньому середовищі.

Зупинимось на характеристиці позицій філософії щодо зазначеної вище проблеми. Процес розвитку сучасного людського суспільства характеризується перетворенням суспільних відносин через відповідні зміни у способах обробки, передавання і зберігання інформації, які безпосередньо зумовлені інформаційними революціями. Такий процес стає причиною перетворень у сфері соціальної взаємодії, набуття соціумом нових ознак.

Інформаційна революція у її сучасному вимірі суттєво впливає на людину, її життя, рід занять, самопочуття. Діалог інформаційних технологій і людини, перетворившись у постійний і необхідний елемент життєдіяльності індивідів і соціальних груп, кардинально перетворює процес навчання, професійну діяльність, відпочинок, лікування тощо. Високий рівень інформаційності продукує розвиток творчого потенціалу людини, нові способи людської взаємодії зумовлює виникнення нового типу людської особистості [2, с.3]. Згадані вище автори монографії наголошують на виникненні нового типу людини – такої, що творить саму себе у середовищі інформаційного

суспільства [2, с.4]. Відповідно, буття у світовому мережевому співтоваристві вимагає проектування нового освітнього середовища – формування «людини мережі», що здатна жити й ефективно функціонувати в епоху різного роду криз і змін, нестабільності й «нелінійного» світу [2, с.4].

Сучасні вчені по-різному вирішують проблему стосовно визначення місця інформаційного суспільства в історичному розвитку людства. Існує точка зору, згідно з якою інформаційне суспільство сприймається як таке, що ідентичне постіндустріальному [3, с.21]. Для низки науковців інформаційне суспільство є певним різновидом індустріального [4, с.26], або одним з етапів його розвитку [6, с.15]. У багатьох наукових публікаціях інформаційне суспільство виходить за межі постіндустріального, стаючи на новий рівень суспільного прогресу, що готове прийти на зміну постіндустріального суспільства [9].

У нашому розумінні інформаційне суспільство можна вважати новим етапом розвитку людської цивілізації, для якого характерною є висока швидкість комунікаційних процесів, забезпечена роботою наукомістких і високотехнологічних засобів, в якому інформація і знання набувають нових ознак і стають основними продуктами життєдіяльності індивідів і соціальних груп.

Відомий дослідник теорії цифрової цивілізації Д.Тапскотт, характеризує інформаційне суспільство, називає його «суспільством знань», що продукує інтелектуальні вироби за допомогою нової цифрової форми презентації об'єктів. Внаслідок перетворення інформації в цифрову форму, об'єкти віртуальної природи приходять на зміну фізичним. Розвиток комунікаційних мереж зумовлює процеси генерування, передавання й обробки інформації в мережі і її презентації теж у цифровій формі [14, с.120]. Відповідно, цифровий вид презентування інформації є неминуче необхідним для повного й ефективного використання інформаційних масивів сучасного суспільства.

Одна з теорій виникнення інформаційного суспільства належить російському філософу Р.Ф.Абдєєву, який запропонував розглядати еволюцію інформаційної структури людської цивілізації у вигляді звужуваної спіралі з перемінною покрововістю, побудованою у тривимірному просторі, тобто в координатах інформації, часу і прогресу [1, с.59]. Як наслідок такої еволюції згаданий вище вчений вбачає у виникненні нових професій і серйозних змінах соціальної структури суспільства, навіть у виникненні нових стилів міської архітектури [1, с.60].

В інформаційному суспільстві змінюється спосіб людської життєдіяльності, система цінностей індивідів і соціальних груп, зростає значущість інформаційних цінностей у порівнянні з матеріальними. Так Т.Стоуньєр зазначав, що відносини у вирішенні права приналежності матеріальних благ зумовлюють конкуренцію, тоді коли інформаційний обмін між індивідами і соціальними групами заохочує до співпраці [7, с. 57]. Звідси логічно робимо висновок про нагальну необхідність переосмислення індивідами і різними соціальними групами своєї життєвої позиції, перерозподілу цінностей; відповідно, визначальним фактором соціальної диференціації в інформаційному суспільстві є рівень знань, а не власність.

Беручи до уваги висновки, до яких нас підводять згадані вище розвідки, мусимо зазначити, що такі явища можуть відбуватися із різною інтенсивністю у певних соціальних спільнотах. Історично-аналітична ретроспектива на соціальний устрій нашої держави у складі колишнього Радянського Союзу, де упродовж тривалого часу пропагувалася низька соціальна значущість інформації і як наслідок інформаційна пасивність громадян через відомчу закритість інформаційного середовища, існування режиму секретності, доводить існування певного комунікаційного бар'єру із досить глибокою основою, небажання ділитися інформацією. Тому адекватне становлення інформаційного суспільства, синхронізоване з аналогічними явищами, що відбуваються в інших країнах, потребує кардинальної зміни схарактеризованого вище менталітету «пострадянської» людини, що, у свою чергу, вимагає часу і цілеспрямованих зусиль, спрямованих на модифікацію суспільства.

З іншого боку, комп'ютерні технології стають новим засобом посередництва в діяльності, а комп'ютеризована діяльність, відповідно, опосередковує внутрішній світ людини: її світосприйняття, відображене у формуванні певного роду «комп'ютерної свідомості» [15, с.8]. Комп'ютерні технології, таким чином, перетворюють психологічні характеристики суб'єкта комп'ютеризованої діяльності на рівні: суб'єкта діяльності, суб'єкта пізнання, суб'єкта спілкування, зумовлюючи певні зміни у пізнавальній, мотиваційній та емоційній сферах особистості.

Більше того, поєднання можливостей комп'ютера з мережею Інтернет «стискає/ звужує» час і простір, зменшуючи значення національних, державних, мовних кордонів, залучаючи індивідів до певної глобальної спільноти. Мережу Інтернет, услід за Рублевською Ю.В. та Поповим Є.В., розуміємо як сукупність технічних, функціональних, інформаційних, соціальних, економічних, юридичних компонентів, які забезпечують існування, формування та діяльність індивідуальних і групових користувачів, що становлять аудиторію мережі Інтернет [13, с.5]. Важливою особливістю мережі Інтернет є те, що вона створює ефект присутності, який характеризує процес спілкування індивіда з оточуючим середовищем. Відповідно, у процесі комп'ютеризації, проникнення мережі Інтернет, виникає новий вид реальності – «віртуальна реальність», штучне псевдо середовище, яке здійснює значний вплив на людську психіку. Відповідно, для аналізу віртуальної реальності необхідно дослідити сутність поняття соціальної реальності, а також звернутися до психологічних наукових розвідок, в яких висвітлено специфіку психологічного впливу віртуальної реальності на становлення і розвиток індивіда-користувача мережі Інтернет.

У соціологічних наукових працях в аналізі соціальної реальності до уваги беруть стан суспільної свідомості, її компоненти (знання, ідеї, мотиви, цінності, установки, діяльність і дії людей). *Парадигма соціального факту*, що бере початок у О.Конта і Е.Дюркгейма, презентує соціальну реальність у вигляді двох груп соціальних фактів: соціальні структури і соціальні інститути, зосереджуючи ключову увагу на специфіці взаємодії між ними. Е.Дюркгейм надавав соціальним фактам специфічних ознак, вважаючи їх складними прикладами думок, дій, по-

чуттів, що існують поза індивідом. Саме їх людина повинна присвоювати, інколи навіть примусово. Заперечуючи попередню концепцію, З.Фрейд вважав її метафізичною, натомість висунув концепцію соціальної поведінки, яка, на думку вченого, є єдиною соціальною реальністю [16, с.22].

Проаналізувавши низку концепцій сутності соціальної реальності, Харчева В. доходить висновку, що їх можна розмістити у дві наукові течії: реалізму та номіналізму. Згідно першої позиції, соціальну реальність можна практикувати як таку, що є самостійною і не зводиться до взаємодії окремих індивідів. На відміну від попередньої, друга точка зору полягає в тому, що самостійної соціальної реальності немає ні в суспільства, ні в соціальних інститутів, а лише в окремих індивідів, оскільки саме вони є носіями певної рольової поведінки, а соціальні групи – сім'я, професійні спільноти – спосіб організації спільної діяльності [16, с. 22]. Загалом, підтримуючи цю наукову позицію, можемо зробити висновок про певну суб'єктивну характеристику соціальної реальності, яка створюється у процесі соціальної взаємодії суб'єктів, є результатом їхньої життєдіяльності.

На основі розуміння соціальної реальності А. Бюль, враховуючи специфіку віртуальної взаємодії, розробив теорію віртуального суспільства, зазначаючи, що комп'ютери із обчислювальних машин перетворилися на універсальні машини з виробництва "дзеркальних" світів, а процес заміни реального простору як місця відтворення соціального суспільства віртуальним простором за допомогою комп'ютерів він називає віртуалізацією [5, с.163].

М. Паєтау запропонував модель "віртуалізації соціального", яка має в основі теорію Н. Лумана про систему комунікацій, що є визначальною у творенні суспільства. Учений пов'язує появу гіперпростору мережі Інтернет із використанням суспільством нових форм комунікації, тобто вона створює соціальність за допомогою комп'ютера, а суспільну зміну автор подає як структурну диференціацію системи через появу в ній нових елементів у формі віртуальних аналогів реальних комунікацій [5, с.164].

Ми розуміємо віртуалізацію із точки зору соціальної реальності: не комп'ютеризація життя віртуалізує суспільство, а віртуалізація суспільства комп'ютеризує життя, в результаті чого види людської діяльності переходять у віртуальний простір мережі Інтернет.

Чугунов А.В. виділяє такі соціально-філософські аспекти електронного віртуального середовища [17, с. 8-9]:

- трансформація соціальних інститутів в умовах розвитку інформаційного суспільства;
- розвиток онлайн-спільнот, їх взаємодія між собою і традиційними спільнотами;
- вплив розвитку мережі Інтернет на зміну системи соціальної комунікації;
- трансформація сучасної освіти, розвиток дистанційної освіти;
- проблема збереження культурної ідентичності;
- формування "електронної економіки";
- формування "електронного уряду" та ін.

Розуміння сутності віртуальної реальності є важливим і необхідним у трактуванні специфіки віртуальної освіти, яку розуміємо і як дистанційну осві-

ту, і як процес і результат взаємодії суб'єктів освіти, тобто як певне віртуальне поле, віртуальний освітній простір, що зумовлює взаємодію суб'єктів освітнього процесу через певні комунікації (усні, друковані, цифрові).

Відповідно, у зв'язку з віртуалізацією освіти змінюється ціннісна домінанта пріоритетів знання, а також диференціюються поняття "знання" та "інформація". Знання, на думку І.В. Богданова та співавторів, є особливою пізнавальною одиницею, особливою формою ставлення людини до дійсності, яка існує разом і у взаємозв'язку з практичним ставленням до світу [12]. Інформація – у цьому контексті така структурна одиниця описового змісту, яка номінально відображає реальність [2].

На основі зазначеного вище можна зробити висновок про те, що власне інформаційний зміст відрізняє віртуалізацію освіти, оскільки інформація за таких умов надходить до учня чи студента відразу від великої кількості джерел у віртуальному електронному просторі мережі Інтернет. Більше того, за таких умов стає практично неможливим процес відслідковування обсягу знання, яке засвоїв учень у ході навчання через неможливість передбачення змісту й обсягу інформації, доступ до якої учень/студент отримав у віртуальному освітньому просторі мережі Інтернет. Це, у свою чергу, зумовлює виникнення пріоритетів інформаційного вибору, що поступово перетворює віртуальну освіту в самоосвіту: реалізація мультимедійної освітньої продукції здійснюється не лише освітніми закладами, а тому процес навчання може здійснюватися неопосередковано, поза соціальним інститутом, а один на один з комп'ютером".

Багатовимірність глобального сучасного інформаційного, віртуалізованого середовища, в якому існує сучасна людина, зумовлює необхідність бачити і розуміти важливі сфери взаємозв'язку і взаємодії з ним. Зрозуміти світ і себе означає оволодіти логікою сутності організації світу і себе в ньому.

Вступ людства в нову еру свого розвитку в епоху "ноосфери" [9, с.31] характеризується виникненням нової дослідницької позиції: пізнавальний суб'єкт, що проходить процес свого нового становлення, в світі, який теж проходить процес становлення, який пізнається суб'єктом. На думку А. Маслоу, людина є частиною природи, а природа – частина людини, але ці відносини не обмежуються лише такими зв'язками. Для забезпечення життєдіяльності в природі, людина повинна певним чином абстрагуватися від природи. Оцінка соціального світу/сфери людини розширюється лише за умови, коли людина починає сприймати себе і як істоту, яка занурена у єдиний світовий процес самоорганізації, і як істоту, що пізнає логіку такого процесу [11, с. 347].

Відповідно особистісний ефект усвідомлення індивідом свого буття на різних рівнях відображається в становленні його ідентичності. В психологічній літературі зазвичай виділяють два види ідентичності – особистісну і групову або соціальну (У.Джеймс, Ч.Кулі, Г.Мід, Е.Еріксон). Особистісна ідентичність вбачається вченими як самовизначення через фізичні, інтелектуальні і моральні риси індивіда. Описова складова "Я – концепція" у Р. Бернса отримала назву "образ – Я" чи "картина – Я", куди науковець відносить ставлення до себе, самооцінку і сприйняття

себе. Групова ідентичність сприймається зазвичай як визначення своєї приналежності до певної соціальної групи (Е.Еріксон: "відчуття внутрішньої узгодженості", "пошук свого місця в житті") і є однією з найважливіших складових образу – Я, ким і де є людина в соціальному сенсі [5, с.165].

Однак усвідомлення особистісної та групової ідентичності для ефективного функціонування в нових умовах сучасного суспільства є, на думку С.П. Іванової [8, с.39], недостатньою. Продуктивна діяльність суб'єкта глобальної світової віртуалізованого спілкування визначається також і розумінням часу, життєвого середовища, в якій здійснює свою професійну діяльність фахівець будь-якої галузі. Це зумовлює необхідність аналізу й характеристики того середовища, в якому функціонує як фахівець учитель-гуманітарій. Для цього визначимо ключові ознаки віртуалізованого освітнього процесу, який не отожднюємо із дистанційним, але враховуємо залучення до традиційного навчання використання мультимедійних засобів навчального призначення і мережі Інтернет:

- сучасне віртуалізоване освітнє середовище не є наперед визначене для суб'єктів взаємодії;
- воно унікальне для кожного виду взаємодії, в тому числі з реальними освітніми об'єктами;
- це середовище може існувати лише під час самої взаємодії: віртуальний процес проходить у відповідному віртуальному просторі, властивості якого визначаються наявністю в ньому віртуальних об'єктів;
- кількість суб'єктів навчального процесу у такому середовищі не лімітується, при чому саме середовище перетворюється у суб'єкт навчальної діяльності, бо воно впливає на вибір навчальної траєкторії як студента (пріоритетні послання), так і вчительської стратегії залежно від насиченості змісту навчального матеріалу, який варіюється за допомогою зусиль необмеженої кількості самих же суб'єктів навчального процесу. Усе сказане

вище дає можливість узагальнити і виокремити ще одну ключову ознаку такого середовища як його полісуб'єктність.

Отже, віртуалізоване навчання є водночас і процесом, і результатом взаємодії суб'єктів навчання, і супроводжується створенням ними суб'єктами) віртуалізованого освітнього середовища, специфіку якого визначають самі суб'єкти. Існування такого середовища поза межами взаємодії викладачів, студентів та інших учасників віртуалізованого навчального спілкування не є можливим. Тобто, таке середовище створюється самими суб'єктами, які беруть участь в освітньому процесі, а не технічними засобами, посібниками, підручниками, навчальними аудиторіями. Традиційне розуміння освіти як передавання учневі певного обсягу навчального матеріалу здійснюється без врахування взаємодії конкретних особистостей і встановлюється об'єктивно через реалізацію навчальних стандартів, планів і програм [2].

Таким чином, складність і багатокомпонентний склад охарактеризованого вище освітнього середовища потребує ґрунтовного вивчення його сутності і структури, що і стане предметом дослідження у наших наступних публікаціях.

Висновок. Тенденція у швидких змінах сучасної парадигми освіти, віртуалізація усіх сфер життєдіяльності людини, в тому числі й освітнього процесу, підвищені вимоги до усвідомлення свого місця у сучасному соціумі і, як наслідок, максимальна концентрація та акумуляція психофізіологічного стану індивіда, зміна моделі навчальної взаємодії з "викладач – студент – учень" на "суб'єкт – суб'єкт – суб'єкт" модель зумовлюють переосмислення і перегляд традиційних фундаментально-теоретичних основ і практичної підготовки майбутнього учителя-гуманітарія до професійної діяльності. Окремо дослідження, на нашу думку, потребує аналіз і моделювання поняття готовності до професійної діяльності зазначеного вище фахівця у нових умовах освітнього процесу.

Література та джерела

1. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации / Р.Ф. Абдеев – М.: ВЛАДОС, 1994. – 336 с.
2. Алиева Н.З., Ивушкина Е.Б., Лантратов О.И. Становление информационного общества и философия образования: Монография / Н.З.Алиева, Е.Б.Ивушкина, О.И.Лантратов. – М.: Изд-во «Академия естествознания», 2008. – 168 с.
3. Белл Д. Наступление постиндустриального общества. Опыт социального прогноза [Текст] / Д.Белл. – М.: Экзамен, 1973. – 118 с.
4. Василькова В.В. Порядок и хаос в развитии социальных систем: Синергетика и теория *социальной* самоорганизации [Текст] / В.В.Василькова. – СПб.: Лань, 1999. – 480 с.
5. Гаврилов А. А. Основные подходы к определению категории «виртуальная реальность» в современном философском дискурсе [Текст] / А.А.Гаврилов // Молодой ученый. — 2012. — №9. — С. 162-166.
6. Емелин В.А. Информационные технологии в контексте постмодернистской философии / Вадим Анатольевич Емелин: Дисс... канд. философ. наук: 09.00.11. – М., 1999. – 164 с.
7. Иванов Д. В. Виртуализация общества / Д.В.Иванов // Информационное общество. – М.: Изд-во АСТ, 2004. – 512 с.
8. Иванова С.П.. Учитель XXI века: ноопсихологический подход к анализу профессионально-личностной готовности к педагогической деятельности / С.П.Иванова. – Псков: ПГПИ им. С.М. Кирова, 2002. – 228 с.
9. Ильин И.П. Постиндустриализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. [Текст] / И.П.Ильин. – М.: Интрада, 1996. – 220 с.
10. Левитес Д.Г. Автодидактика. Теория и практика конструирования собственных технологий обучения / Д.Г.Левитес. – М.: Изд-во Московского психолого-социологического института; Воронеж: МОДЭК, 2003. – 320 с.
11. Маслоу А. Психология бытия / Пер. с англ. / А.Маслоу. – М.: Рефл-бук, Ваклер, 1997. – 304 с.
12. Психология и педагогика. Учебный курс [Электронный ресурс] И.В. Богданов, С.В. Лазарев, С.С. Ануфриенко и др. : <http://193.232.218.53/fec/psych/psych.html>
13. Рублевская Ю.В., Попов Е.В. Моделирование бизнеса в Интернет-среде / Ю.В.Рублевская, Е.В. Попов // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 2. – С. 5-11.
14. Тапскотт Д. Электронно-цифровое общество: Плюсы и минусы эпохи сетевого интеллекта [Текст] / Д. Тапскотт; пер. И. М. Дубинский, Ю. В. Родионов; ред. пер. ПиС. Е. Писарев. - К.: INT Пресс; М.: Рефл-бук, 1999. - 406 с.
15. Тихомиров, О.К. Психология мышления [Текст] / О.К. Тихомиров. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 270с.
16. Харчева В. Основы социологии: учебник для студентов средних специальных учебных заведений / В.Харчева. – М.:

Логос, 2000. – 302 с.

17. Чугунов А.В. Социология Интернета: Социально-политические ориентации российской Интернет-аудитории / А.В. Чугунов // Сб. соч. кафедры информационных систем в искусстве и гуманитарных науках филолог. ф-та СПбГУ. – СПб. : Филолог. ф-т СПбГУ, 2003. – С. 8-9.

В статье совершено обзор требований современной образовательной отрасли к уровню подготовки учителя-гуманитария к полисубъектному взаимодействию в обучении учеников, определено ключевые проблемы, которые требуют немедленного решения. Совершено попытку охарактеризовать сущность такой подготовки с позиции современного философского, психологического, социологического и педагогического знаний. Результаты исследования подтвердили необходимость разработки специальной системы подготовки будущего педагога к полисубъектному взаимодействию из определением учителя, учеников и информационно-коммуникационных технологий как субъектов учебного взаимодействия.

Ключевые слова: полисубъектное взаимодействие, полисубъектная учебная среда, субъектность, информационно-коммуникационные технологии

The overview of the requirements of the contemporary educational sphere to the preparation of future teacher of Humanities to multi-subject interaction in teaching pupils has been carried out in the article, the urgent problems in this domain have been defined. The essential features of such preparation have been singled out from the current philosophical, psychological, sociological and pedagogical scientific perspective. The results of the investigation prove the necessity to create a specially designed pedagogical system of preparation of future teachers to multi-subject interaction with a teacher, a pupil, and information-communication technologies viewed as the subjects of educational interaction.

Key words: multi-subject interaction, multi-subject educational environment, subjectivity, information-communication technologies.

УДК 378 (4-15)

СИСТЕМА ВИЩОЇ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Смужаниця Діана Іванівна

м. Ужгород

У статті розглядається складна й багатоступенева система вищої освіти Франції. Аналізуються спільні й відмінні риси французьких вищих шкіл та університетів у період змін, зумовлених адаптацією французької освітньої системи до європейської, згідно з принципами Болонського процесу.

Ключові слова: Вища школа, університет, навчальний цикл, бакалаврат, науковий ступінь.

Вивчення системи вищої освіти Франції залишається актуальним, оскільки саме Франція є однією з країн-ініціаторів Болонського процесу. Франція продовжує сприйматися у світовому просторі як певний еталон європейської культури, де вища освіта займає значне місце в загальнодержавному освітньому просторі.

Вища освіта виокремилася у самостійну галузь дослідження в Західній Європі відносно недавно, у другій половині ХХ ст., тоді як більшість фундаментальних університетів країн Європи мають багатовікову історію та неоціненний досвід.

Метою статті є визначити риси французької вищої освіти за умов болонського процесу.

Систему вищої освіти Франції вивчали французькі вчені Р. Champagne, F. Cardiu, С. Charle, J. Verger; російські дослідники М. Владимірова, С. Головка, Н. Булгакова; українські науковці А. Джуринський, О. Бочарова, Л. Шаповалові.

Система сучасної освіти Франції вважається однією з найбільш привабливих для багатьох країн,

адже її ефективність доведена багаторічним досвідом. До прикладу, звання бакалавра або бакалаврат існує у Франції з часів заснування перших університетів (ХІІІ ст.). Ще Наполеон І, здійснивши освітню реформу, надав бакалаврату сучасного статусу. Вже тоді це звання присуджувалося державними освітніми органами за результатами підсумкових екзаменаційних випробувань. Бакалаврат – це перший ступінь, який здобувався студентом в університеті, а з 1808 року було запроваджено 2 нових типи бакалаврату:

- *baccalauréat ès lettres* – гуманітарний,
- *baccalauréat ès sciences* – точних наук,

Їх присуджували після закінчення ліцею, і саме вони давали право вступати до вищих навчальних закладів.

У сучасній Франції вищу освіту можна здобути в університетах або у так званих Вищих школах (*Grandes écoles*). Ці два типи вищих навчальних закладів мають ряд відмінностей. Найвагомішою серед них є можливість бути зарахованим до університету без іспитів, на підставі бакалаврату, здобутого у ліцеї. Тоді як зарахування до *Grandes écoles* передбачає конкурсні випробування, іноді навіть дуже жорсткі.

Вступ до Вищих шкіл передбачає дворічний підготовчий курс (*classes préparatoires aux Grandes écoles*), зарахування на який проводиться на підставі конкурсу атестатів. Таким чином уже на підготовчий курс потрапляють найкращі випускники ліцеїв. Програми і вимоги у *classes préparatoires* часто вищі,